

קוֹנְטֵרַס

בְּטוֹל זְמַן

יְגַלֶּה אֶת יְקֵרַת הַזְמַן, אִיךָ שֶׁהָאָדָם יְכוּל לְהַצְלִיחַ בּוֹ
בְּרוּחַ נְיִוִּית וְגַם בְּגִשְׁמִיּוּת, וְכֵן לְהַפְוֶה יְגַלֶּה אֶת גְּנוּת הַמְכַבֵּט
אֶת הַזְמַן, אֲשֶׁר אֵין לָהּ אֲבָדָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה מֵאֲבַדַּת הַזְמַן.

★

בְּנוֹי וּמִיֶּסֶד עַל־פִּי דְבָרֵי

רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֹר הַגְּנוּז וְהַצְּפוּן,

בוֹצֵינָא קְדִישָׁא עֲלָאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרְנוּ וְרַבְּנֵנוּ

רַבֵּי נַחֲמָן מְבַרְסֶלֶב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דְבָרֵי תַלְמִידוֹ, מוֹרְנוּ

הַגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ, אֹר נַפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רַז לֹא אָנִיס לִיה

רַבֵּי נַתָּן מְבַרְסֶלֶב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ,

וּמְשַׁלֵּב בְּפִסּוּקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, פְּתוּכִים וּמֵאֲמָרֵי חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים מְגַמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְזֵהר הַקְּדוֹשׁ

*

הוֹבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסֶלֶב

עִיה "ק יְרוּשָׁלַיִם תוֹכֵב" א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: עַל הַפֶּל יֵשׁ תְּקוּן,
אָבֵל לֹא עַל בְּטוּל זְמַן, וְאָמַר, שְׂיֵשׁ יֵצֵר
הָרַע גְּדוּל מְאֹד מְאֹד לְבִטּוּל אֶת זְמַנּוֹ, כִּי
בְּרַגְעַ שְׂמִבְטָל אֶת זְמַנּוֹ, כְּכֹר מִפְסִיד הֵן
בְּגִשְׁמִיּוֹת וְהֵן בְּרוּחָנִיּוֹת, וְלֹא תִמְצָא
עֲנִיִּים בְּמִמּוֹן, אֲלֵא שֶׁהֵם עֲצֵלִים
וּמִבְטָלִים אֶת זְמַנָּם, וְאִינָם עוֹסְקִים
בְּפִרְנִסָּתָם, וְכֵן לֹא תִמְצָא עַמֵּי הָאָרֶץ
בַּתּוֹרָה, אֲלֵא כְּשֶׁהֵם מִבְטָלִים אֶת הַזְּמַן
הַיְקָר בְּדַבּוּרֵי הַבֶּל וְרִיק, וְעַל-כֵּן בְּיֹתֵר
צְרִיכִים לְשֹׁמֵר עַל הַזְּמַן הַיְקָר, שְׂאֵי
אֲפָשֶׁר לְקַנּוֹתוֹ בְּשׁוֹם מְמוֹן, וְאֵי אֲפָשֶׁר
לְהַחְזִירוֹ כָּלֵל, וְתַכְּף-וּמְיָד כְּשֶׁרַק עֵבֶר —
נֶאֱבָד לְחִלוּטִין, וְעַל-כֵּן אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁשׁוֹמֵר
אֶת זְמַנּוֹ הַיְקָר, וְאִינוֹ מִבְטָלוֹ.

(אֲמַרֵי מוֹהֲרָא"ש, חֵלֶק ב', סִימָן תְּקַס"ג)

קוֹנְטֵרִים

בְּטוֹל זְמַן

א.

צָרִיךְ שְׂתַדַּע, אֶהוּבִי, אַחֵי הַיְקָר, אֲשֶׁר אֵין לְךָ עוֹד
יֵצֵר הָרַע גָּדוֹל אֲצֶל הָאָדָם כְּמוֹ בְּטוֹל זְמַן, אֲשֶׁר בְּזָה
נִלְכָּדִים רַב בְּנֵי הָעוֹלָם, וְהוּא תַאֲוָה גְדוֹלָה לְבַטֵּל אֶת
הַזְּמַן הַיְקָר, יוֹתֵר מִכָּל הַתַּאֲוֹת הָרַעוֹת שֶׁבְּעוֹלָם, כִּי אִם
הָיָה הָאָדָם מְשֻׁפֵּיל וּמִתְבּוֹנֵן עַל יְקִרַת הַזְּמַן, אִז הָיָה
שׁוֹמֵר עָלָיו מְאֹד מְאֹד, וּבִפְרָטִיּוֹת שֶׁכָּל רִגְעַ שְׂרָק עוֹבֵר
לְהָאָדָם, כְּכֹר לְעוֹלָם לֹא יַחְזֹר אֵלָיו, וְעַל-כֵּן הוּא הֶפְסֵד
נֶצְחִי, כִּי כָּל דְּבָר נִתֵּן לְהִשְׁיב, אֲבָל רַק לֹא אֶת הַזְּמַן
הַיְקָר, וּכְמֵאֲמַר הַחֲכָם: "אָדָם דּוֹאֵג עַל אֲבוֹד דְּמִיּוֹ,
וְאֵינוֹ דּוֹאֵג עַל אֲבוֹד יְמִיּוֹ" דְּמִיּוֹ חוֹזְרִים, וְיְמִיּוֹ אֵינָם
חוֹזְרִים, וְאִם הָיִיתָ יוֹדֵעַ מָה אַתָּה יְכוֹל לְפַעַל עִם זְמַנְךָ

היקר, אז לא היית מבטל זמנך בהכל וריק רק היית מוציא מהכח אל הפעל דברים נוראים ונפלאים מאד, ועל-כן ראה, אהובי, אחי, לשמר מאד על הזמן היקר מכל הון, ושמר עצמך מאד מכל מיני בטול זמן, ואז תזכה לבוא אל ענייניך.

ב.

צריך שתזכר היטב, אהובי, אחי היקר, כי אין היום מחכה לך כלל, רק בכל יום אתה מת, כל שעה וכל רגע שרק עוברים, כבד לעולם לא יחזרו אליך, על-כן אשאל אותך מה ולמה לך לעסוק בכל מיני בטול זמן, אשר הוא העברה הכי גדולה? ! כי עם זמן יכולים לעשות הרבה מאד — או ללמד את התורה הקדושה אשר כל דבור בלמוד התורה הקדושה הוא מצוה אחת, וכמוכא בירושלמי, פאה, על המשנה: ותלמוד תורה כנגד כלם, שאפלו כל העולם כלו אינו שוה לדבור אחד של תורה (פאה, פרק א', הלכה א'), או שיכולים להתפלל אליו יתברך, אשר על ידי כל דבור תפלה, האדם מדבק עצמו לגמרי אליו יתברך, וממשיך על עצמו הארת השכינה, או שיכול לקיים איזו

מצוה, אשר מקשרת ומשלבת את נשמתו עם כלל העולמות כלם יחד, או שיכול לעזור לזלתו, אשר היא מצוה הכי גדולה, או לעסק בפרנסה — לפרנס את בני ביתו ולעזור ללומדי תורה, כי הזמן הוא יקר מאד, ואין עוד אבדה כאבדת הזמן; על-כן ראה לשמר את עצמך מאד, שלא תבוא אל בטול זמן, רק ראה לנצל את זמנך בדברים טובים, אשר אז תוכל להקרא זקן ושבע ימים, ותהיה לך באמת אריכות ימים ושנים טובות, לא כן אם תבטל את הזמן היקר שלך בהבל וריק, אין לך עוד קצור ימים ושבע רגז יותר ממנו; ועל-כן שים דעתך על הזמן היקר, ואל תבטלנו בהבל וריק, ואז תצליח דרכך תמיד.

ג.

צריך שתדע, אהובי, אחי היקר, כי חבל מאד על הזמן היקר אשר אתה מבטל, כי עם זמן יכולים לקנות הכל, אבל עם הכל אי אפשר לקנות זמן, כי כל הון דעלמא לא ישוהו, וכמאמר החכם: "הזמן אוֹבד אין לו תשלומים לעולם" ועל-כן כל עוד שהזמן בידך, ראה לנצל אותו בטוב ובנעימים — בלמוד התורה

הַקְדוּשָׁה, וּבְקִיּוּם הַמְצוּוֹת הַמְעֲשִׂיּוֹת, וְתִרְבֵּה בַתְּפִלָּה, אֲשֶׁר כָּל זֶה הוּא הַצְּלָחָה נְצַחִית, וְזֶה יְלוֹה אוֹתְךָ אֶל בֵּיתְךָ הַנְּצַחִי, וְרַק זֶה יִלְךְ לְפָנֶיךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּמְכַל שְׁכָן בְּעוֹלָם הַבָּא; עַל-כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אִיפֹא, בְּנִי, מֵהַר, וְהַנְּצֵל מִיָּד, וּרְאֵה לְשֹׁמֵר אֶת עֲצֻמְךָ מְאֹד, שֶׁלֹּא תָבוֹא אֶל בְּטוּל זְמַן, חֵס וְשָׁלוֹם, אֲשֶׁר אֵין לְהַזְמִן שׁוֹם תְּשֻׁלוּמִים לְעוֹלָם, כִּי הַפְּסֹד הַזְּמַן אֵין לוֹ תְּשֻׁלוּמִים כָּלֵל; אֲשֶׁרִי הַזּוֹכָה לְשֹׁמֵר אֶת זְמַנּוֹ הַיָּקָר, וּמְבַלָּה אוֹתוֹ בְּטוֹב אֲמַתִּי וְנְצַחִי.

ד.

רְאֵה, אֶהוּבִי, אַחֵי הַיָּקָר לְשֹׁמֵר מְאֹד עַל זְמַנְךָ הַיָּקָר, כִּי הַזְּמַן חוֹלֵף וְעוֹבֵר, וְאִי אֶפְשָׁר לְתַפְסוֹ בְּשׁוֹם אַפֵּן שְׁבַע עוֹלָם, כִּי כָּל רִגְעַ וְדָקָה מִמֶּשׁ שְׁעוֹבְרִים, לְעוֹלָם לֹא יָשׁוּבוּ אֵלֶיךָ, וְעַל-כֵּן אֲשֶׁרִי מִי שְׁזוֹכָה לְשֹׁמֵר עַל זְמַנּוֹ הַיָּקָר, וְחוֹטֵף בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה כַּמָּה מֵיָּנִי לְמוֹדֵי תוֹרָה, וְכַמָּה מֵיָּנִי שִׂיחוֹת וְתַפְלוֹת וּבִקְשׁוֹת, שְׂאֵז טוֹב לוֹ לְנַצַּח, וּכְשִׁיבוֹא הָאָדָם אֶל הָעוֹלָם הָעֲלִיוֹן, אֵז יִרְאֶה מַעֲלַת אָדָם עַל חֲבֵרוֹ — אֵיךְ שְׂמִי שְׁזוֹכָה לְשֹׁמֵר אֶת זְמַנּוֹ, אֵיזוֹ חֲשִׁיבוֹת וְאֵיזָה כְּבוֹד יֵשׁ לוֹ לְמַעֲלָה,

וּלְהַפּוֹף אֵין לָךְ עוֹד בְּזִיוֹן יוֹתֵר גָּדוֹל בְּעוֹלָם הַבָּא, מִזֶּה שְׁבֻבָז אֶת זְמַנּוֹ הַיָּקָר בְּהֶבֶל וְרִיק, כִּי הַתְּנָא הַקְּדוֹשׁ אָמַר (אָבוֹת פ"ד): יָפָה שְׁעָה אַחַת בְּתַשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם הַזֶּה מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא; עֲמַד וּרְאֵה וְהַשְׁתוּמֵם! אִם בְּעַל נֶפֶשׁ אַתָּה, מַה נִּקְרָא שְׁעָה אַחַת בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֲשֶׁר כָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהַתְּעַנּוּגוֹת וְהַשְׁעִשׁוּעִים וְהָאוֹרוֹת הַרוֹחֲנִיִּים לֹא מַגִּיעִים אֶל שְׁעָה אַחַת מִהָעוֹלָם הַזֶּה; וְעַל-כֵּן אֲשֶׁרִי מִי שֶׁשׁוֹמֵר אֶת זְמַנּוֹ הַיָּקָר, וּבוֹרֵחַ מִבְּטוֹל זְמַן, וְאִז טוֹב לוֹ בְּזֶה וּבְכָא לְנַצַּח נְצַחִים.

ה.

צָרִיךְ שְׁתַּדַּע, אַחֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין לָךְ עוֹד דְּבַר יָקָר כְּמוֹ הַזְּמַן, אֲשֶׁר בְּשׁוּם מְמוֹן לֹא תוּכַל לְקַנּוֹתוֹ, וְהַזְּמַן פּוֹרֵחַ יוֹתֵר מֵצֵל צְפוּר הַפּוֹרֵחַ בְּאֹוִיר, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַחֲזִיקוֹ, כִּי אִם עַל-יַדֵּי שְׁמַקְשֵׁר אֶת הַזְּמַן אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, עַל-יַדֵּי שְׁלוּמֵד תּוֹרָתוֹ שֶׁהִיא חֻקְמָתוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְעַל-יַדֵּי שְׁמַקְיִים מְצוּוֹתָיו שֶׁהֵן רְצוֹנוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְעַל-יַדֵּי שְׁמַדְבֵּר עִמוֹ יִתְבַּרֵךְ בְּתַפְלוֹת וּבִקְשׁוֹת, תְּחַנּוֹת וּפְיוּסִים, שֶׁרַק בְּדָבָר זֶה יְכוּל לְתַפֵּס אֶת הַזְּמַן בְּיָדוֹ, וּמַעֲלָה אֶת

הזמן, ומקשרו אליו יתברך, וממשיף על עצמו ערבות, נעימות, ידידות, זיו וחיות אלקותו יתברך; ועל-פן ראה, אהובי, אחי היקר לשמר את עצמך מכל מיני בטול זמן, אשר בוא יבוא היום, והשעה והרגע, שתתחרט על כל מה שבטלת את זמנך היקר מכל הון, אבל כבר יהיה מאחר ולא תוכל להחזיר אליך את הזמן היקר, לכן ראה להיות חכם הרואה את הנולד, ושמר את עצמך מבטול זמן בטורם תלך ואיננו, ותמלא את זמנך עם טוב אמת ונצח.

ו.

אהובי, אחי היקר! ראה איך עוברים עליך הימים והלילות בהבל וריק ומאומה אין בידיך, מדוע לא תתחיל להתישב בדעתך פי חבל על הזמן, וכל יום ויום שעובר לעולם לא יחזר אליך?! ועל-פן שמר מאוד מאוד על כל יום ויום שלך ועל כל שעה ושעה שלך, כי אין אבדה פאבדת הזמן, והזמן האובד אין לו תשלומים לעולמים, ומה שתזנף לחטף בכל יום, זה ישאר לך לנצח, ועל-פן ראה לקיים בכל יום ויום מצוות חדשות, ותשמח עמהם, וכן תדבר הרבה עמו

יתברך בכל יום דבורים ותפלות חדשות, וכן תלמד בכל יום למודים חדשים מהתורה הקדושה, ובאפן הזה כל יום ויום מימי חייך יהיה שוה למשהו, ולא ילכו ולא יעברו הימים בהבל וריק, וכן גם בגשמיות — הרגל את עצמך לשפח את כל העבר שלך, ואל תחשב על העתיד, רק על היום הזה, ותשמר מאד מאד על זמנך היקר מכל הון — אל תפספס פטפוטי הבל, כי חבל על הזמן, ובזמן הזה אתה יכול — או להרויח בעבור פרנסתך בגשמיות, או להרויח בעבור פרנסתך ברוחניות; על-כן ראה, אהובי, אחי היקר, לנצל כל יום ויום, ואז בסוף לא תתחרט כלל, כי בוא תבוא על שכרך.

ז.

אהובי! זכר היטב, כי היום הזה כבר לעולם לא יהיה לך, ועל-כן מה ולמה לך לבטל את זמנך היקר בהבל הבלים?! ומכל שכן בפטפוטי דברים בטלים, אשר אל מאומה לא יביאוך, רק מיד אל השאול תחתית ומתחתיו, כי אתה צריך לדעת את האמת, אשר כנגד כל יום בזה העולם יש יום בעולם העליון, ועל-

כן כל מה שתזכה לקנות ביום הזה — איזו מצוה או איזה למוד או איזו שמחה בו יתברך, זה ישאר לה לנצח נצחים, ואפלו אם נפלת ביום הזה בפח יקוש, ונכשלת באיזו עברה גסה, חס ושלום, או הרהרת הרהורים מגנים, ונכנסת ברעיונות זרים וכו', עם כל זאת בזה שתשוב בתשובה עוד היום הזה, הכל יתהפך לטובה, כמו שאמר רבנו, זכרוננו לברכה: יש ענין שנתהפך הכל לטובה, ומכל שכן וכל שכן כשתכניס את עצמך היום הזה באמונה ברוחה ומזככת בו יתברך, אין לשער ואין לתאר את גדל האורות הצחצחות שתאיר בכל העולמות, כי כשאדם גם ומגשם בזה העולם המלא קלפות והסתרות ממשיך את עצמו אליו יתברך, ומאמין באמונה פשוטה, אשר אין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל עצם עצמיות חיות אלקותו יתברך ממש, בזה הוא גורם שעשועים כאלו, ששום מלאך ושום שרף לא יכולים לעשות, ועל-כן בכל יום ויום, מכל מה שעובר עליך, אפלו מהירדות והנפילות הכי מגנות ומלכלכות, שנפלת ונשלת בהם, אם רק תמשיך עצמך אליו יתברך, אזי תקשר את היום הזה אל היום שלמעלה, ובה יתיחדו שני העולמות — העולם הזה בעולם

הבא ; אשרי מי שיתמיד בזה ; ועל-כן ראה לשמר מאד מאד, אהובי, אחי היקר, לא לבטל את הזמן היקר שלך, וראה לדבר עם כל מידעיה רק דבורי אמונה והשגחה פרטית, שדבורים אלו אינם בכלל דברים בטלים, אדרבה בזה אתה מאיר ביותר את אורו יתברך בעולם הזה, וממשיך את שכינת עזו יתברך, שתדור פה בתחתונים, ובני אדם ידבקו עצמם בו יתברך.

ח.

צריך שתדע, אהובי, אחי, פי רב בני האדם משתגעים רק מהשעמום ומבטול הזמן, שהולכים בטל, ואינם עושים שום דבר, ודבר זה מעבירם על דעתם ועל דעת קונם, ונשברים לגמרי, פי באמת צריך להרגיל עצמו לעשות בכל יום משהו — או ללמד תורה, או להתעסק במצוות, או להתפלל, או להתבודד עמו יתברך, או לדבר עם אחרים דבורי התחזקות ודבורי אמונה בהשגחה פרטית, העקר להשתדל לא לבטל את הזמן בהכל וריק, אשר רק משגע את האדם ומוציאו מדעתו, רחמנא לצלן, ומה טוב ומה נעים אם יעסק גם באיזה עסק קל, העקר לא לבוא לידי בטול

זמן, שרק הורס את עצביו ושובר את רוחו, ומפילו לְנוֹקְבָא דְתַהוּמָא רַבָּא.

ט.

ראה, אהובי אחי היקר, לחזק את עצמך בכל מיני אפנים שבעולם, ואל תלך בטל, כי הבטלה מביאה את האדם לידי שגעון, וכמעט שרוב המשגעים ואלו שנופלים אל תוך דפאון פנימי, הכל נמשך להם מבטול זמן, שהולכים בטל, ועל-ידי-זה יש להם זמן לחשב הרבה, ונכנסים בדעתם כל מיני דמיונות — הן על עצמם, והן על אחרים, וזה הורס להם את העצבים לגמרי, עד שנופלים בשברון לב ונפלת רוח, ונכנסים בדפאון עמוק שנקרא דעפרסיא, שמשם נובעת העצבות והמרירות, אשר דבר זה מביא אחר-כך את האדם לשגעון גמור, עד שנשתגע, רחמנא לצלן; על-כן, אהובי, אחי היקר! תראה ותשתדל לעשות כל מיני פעולות שבעולם להיות עסוק באיזה עסק, ואל תלך בטל פרגע, וכבר אמר החכם: "הזמן רופא נאמן לרפא כל חלי" הינו כשיודע איך לבלות את הזמן היקר באיזה עסק, והוא תמיד עסוק, על-ידי-זה יתרפא מכל

מחלותיו, כי כל המחלות והחלאים באים רק מחמת
 בטול זמן — שהולך בטל, אבל כשישמר על הזמן
 היקר, אז יהיה לו הזמן רופא נאמן לרפא כל חלי
 שנדבק בו; אשרי השומר זמנו, ואינו הולך בטל, אשרי
 לו! ואז כל חייו הרוחניים והגשמיים משתנים לגמרי.

י.

ראה, אהובי, אחי היקר, איך ובמה ככר עברו
 ימיה ושנותיה — בהכל ובריק, ומאומה לא נשאר
 בידיה, מדוע לא תקח את עצמה בידיה עכשו ביום הזה
 ותיקא, ותתחיל התחלה חדשה לשמר את זמנה היקר
 מכל הון, ותלמד את התורה הקדושה, ותקיים את
 מצוותיו יתברך, ותעשה חסד בין איש לרעהו, ותעזר
 לכל בר ישראל, אשר זה בעצמו מצוה גדולה, ועקר
 העזרה בעתים הללו — לדבר תמיד עם מידעיה
 מהאמונה הקדושה בתמימות ובפשיטות גמור, כי
 בעוונותינו הרבים רוח הכפירות והאפיקורסות כל-כך
 חזק בדורותינו אלו, אשר רב רבם של אחינו בני
 ישראל נסחפים עם רוח הסערה הזה, ועל-כן אשרי

ואשרי מי שמבילה זמנו רק בדבורים קדושים של האמונה הקדושה, ומזכיר לכל אחד את אמתת מציאותו יתברך, אשר אין ערוף אליה, ואל תחשב כי לריק יגיעך, כי כל דבור ודבור שמדברים מהאמונה הקדושה, זהו בעצמו מצוה גדולה, ואינו נקרא בטול זמן, חס ושלום, אדרבה על-ידי-זה ממשיכים את השכינה למטה בזה העולם, ועל-ידי-זה נתרבת הקדושה, ותזכה שימחלו לך על כל עוונותיך, כי על-ידי האמונה הקדושה, הקדוש ברוך הוא יסלח לך על כל עוונותיך; על-כן ראה, אהובי, אחי היקר, לחזק את עצמך מאד מאד, ובפרטיות להיות בשמחה כל היום כלו, ותרחיק ממך את העצבות והעצלות, ותתמיד מאד מאד בלמוד התורה הקדושה, אשר אין ערוף אליה, ובזה שפתמיד בתורה הקדושה תזכה להתעלות בתכלית העליה פי אין לך טוב מתורה, אבל מאחר שההכרח לבטל זמן בכל יום — הן מצד עסקי פרנסה, והן מצד לתת נוחא למחין, שלא יתבלבל, חס ושלום, וההכרח לדבר — הן בפית, והן עם חכריו, והן עם שכניו, והן בפרנסה, ועל-כן עשה זאת, איפא, בני, ותרגיל את עצמך שהדבורים יהיו רק דבורי אמונה והשגחה פרטית וגלוי אמתת מציאותו יתברך, שעל-

ידידה לא יהיה הזמן הפנוי בטול זמן, חס ושלום, כי גם מהבטלה תעשה קדש להשם.

יא.

ראה, אהובי, אחי היקר, לשמר את עצמך מכל מיני בטול זמן, אשר הוא תאוה כמו כל התאוות, ולא עוד אלא בתאוה זו של בטול זמן כלולות כבר כל התאוות שבְּעוֹלָם, כי לא יבוא האדם לידי תאוה גשמית, ולא יפל באיזו ירידה ונפילה, ולא יתרחק איזה רחוק ממנו יתברך, אם יהיה תמיד עסוק באיזה עסק, כי באמת הבטלה מביאה לידי שעמום (שגעון) ולידי זמה (נאוף), והורסת לו את חיו לגמרי, על-בן עשה זאת, איפא, בני, ותרגיל את עצמך להיות תמיד עסוק, ואף פעם אל תבטל את זמנך היקר מכל הון — או שתתפלל ותדבר עם אלקים, אשר כל דבור הוא המשכת רוחניות אלקות למטה, או שתלמד את התורה הקדושה, אשר כל למוד במקרא, משנה, גמרא, מדרש, הלכה ואגדה, מקשר את נשמתך בבורא עולם, או שתקיים את מצוותיו יתברך, אשר כל מצוה ומצוה מאחדת ומיחדת את רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו אל

העולמות העליונים, ומורידים עליה שפע אור גדול, או שתעסק במעשים טובים לעזור לנשמות ישראל ברוחניות ובגשמיות, אשר זה עולה על הכל, כי אצלו יתברך מאד מאד יקר כשמחפכים את בניו ומקרבים אותם ועוזרים להם, כי האוהב את האב יעזור לבניו, וזהו סימן מבהק על אהבת השם — כשיש לו אהבת ישראל, שמשתדל לעשות מעשים טובים עם זלתי, ושומע צערו, ומטה אזן קשבת לכל בעיותיו, ומוכן לעזור לזלתי. אחי היקר! זה עולה על הכל, ועל-כן ראה לברח מכל מיני בטול זמן, ותהיה תמיד עסוק באיזה עסק קדוש, ואז באמת תרגיש עצמך הכי מאשר בחייה, ולא תהיה בדכאון ועצבון, אלא תמיד תהיה רענן ומישב בדעתך, ועולמך תראה בחייה.

יב.

צריך שתדע, אהובי, אחי היקר, כי אין לך עוד דבר המשגע כל-כך את האדם כמו בטול זמן, כי טבעו של כל אדם, שמח מחשבתו תמיד עובד וחושב וכו', ואם הוא עסוק בלחשב דברים טובים, ומוציא מהפח אל הפעל מחשבותיו הטובות, אזי דיקא מעשיו

משתנים עם מחשבותיו, ועובדים יחד, והוא גדל ומצליח, מה שאין כן, כשעוזב את מחשבותיו לחשב כל רע, ואינו עושה שום דבר, רק יושב בטל, אז נפרדים מעשיו ממחשבתו, ואז דיקא משתגע, רחמנא לצלן; על-כן ראה אהובי, אחי היקר, לחזק את עצמך בכל מיני אפנים שבעולם, ואל תעזב את עצמך כרגע, ותמיד תהיה עסוק רק בעסק קדוש – או בקיום מצוות, או בלמוד התורה הקדושה, או בדבורי תפלה והתבודדות, שיחה בינך לבין קונך, או בעשיית טובה לזולתך, או לדבר עם חבריך דבורי אמונה בהשגחה פרטית, אשר דבר זה עולה על הכל, כי בזה שמדברים עם זלתי דבורי אמונה, ממשיכים את השכינה כאן למטה בזה העולם, ומביאים ברכה וקדושה לעולם; אשרי לו!

יג.

צריך שתדע, אהובי, אחי היקר! אשר אין לך עוד תאוה כמו בטול זמן, שדבר זה הורס את האדם לגמרי, כעין שאמרו חכמינו הקדושים (כתבות נט.): הבטלה מביאה את האדם לידי זמה ולידי שעמום, וזה כבר

שׁוֹבֵר אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, עַד שְׂיוּצָא מִדַּעְתּוֹ, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, כִּי בְּאֵמַת צָרִיף כָּל אָדָם לְהַרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְהִיּוֹת תָּמִיד עָסוּק בְּאִיזָה עֶסֶק — אוֹ שְׂיִתְפַּלֵּל אֵלָיו יִתְבַּרְךָ תָּמִיד, וַיְדַבֵּר וַיְשִׁיחַ עִמּוֹ יִתְבַּרְךָ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר וַיְשִׁיחַ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, אוֹ שְׂיִלְמַד אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, אוֹ שְׂיִקְיָם אֶת מְצוּוֹתָיו יִתְבַּרְךָ, אוֹ שְׂיִדְבֵּר עִם בְּנֵי אָדָם דְּבוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, אֲשֶׁר אֵין לָךְ עוֹד טוֹב מִזֶּה, כִּי כָּל דְּבוּר וְדְבוּר שְׂמַדְבְּרִים עִמּוֹ יִתְבַּרְךָ, וְכָל דְּבוּר וְדְבוּר שְׂמַדְבְּרִים מִמֶּנּוּ יִתְבַּרְךָ, זֶהוּ הַצְּלָחָה נְצַחִית; אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁחֲזַק בָּזָה, וְאֵינוֹ מְבַטֵּל אֶת זְמָנוֹ הַיָּקָר מִכָּל הוֹן; אֲשֶׁרֵי לוֹ בָּזָה! וְאֲשֶׁרֵי לוֹ כִּבְאֵ!

יד.

רְאֵה, אֶהוּבִי, אַחֵי הַיָּקָר לְשֹׁמֵר מְאֹד עַל זְמָנָךְ הַיָּקָר, אֲשֶׁר אֵין לָךְ עוֹד תַּחֲלִיף לְזָמַן שְׁנוֹתָן לָךְ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְעֲלִיף לְדַעַת, אֲשֶׁר כָּל זְמַן שֶׁהָאָדָם חֵי עַל פְּנֵי הָאָדָמָה, יֵשׁ לוֹ תַקְוָה לְתַקֵּן אֶת כָּל הָעֶבֶר שֶׁלוֹ, וְכֵן יֵשׁ בְּכַחוֹ לְתַקֵּן אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ, כִּי יֵשׁ בְּכָל בַּר יִשְׂרָאֵל כַּחוֹת עֲצוּמִים לְהַפְּךָ אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ אֵלָיו יִתְבַּרְךָ; וְלִהְיֶיר עֵינֵיהֶם בְּגִלּוּי אֲמַתַּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבַּרְךָ.

על-כן ראה לשמר עצמך מאד מאד מבטול זמן, וראה לנצל את זמנך היקר רק לדברים קדושים, ותהיה רגיל לגלות את אמתת מציאותו יתברך לכל בר ישראל, ואז תראה את גדל הנסים והנפלאות שיעשה עמך הקדוש ברוך הוא, כי בזה שעושים טובה לאחרים מתהפכות הטובות אחר-כך לעצמו; ועל-כן אשרי מי ששומר את זמנו היקר מכל הון, ומנצל את הזמן לקרב אחרים אליו יתברך.

טו.

אהובי, אחי היקר! ראה להתבונן היטב, איך שהימים והלילות עוברים עליך בריק וכו', אשר אין לה עוד אבדה פאבדת הזמן, ולהפוך — אין לה עוד יקר פיקרת הזמן; ועל-כן עשה מה שתעשה, אהובי, אחי היקר, וראה לשמר מאד על זמנך היקר, ותנצל אותו לטוב אמתתי ונצחתי — הן שתעסק במצוות ומעשים טובים, אשר על-ידי כל מצוה ומצוה שאדם זוכה לעשות ולקיים בזה העולם, זה מאיר על נשמתו אור נורא ונפלא מאד מאד, וכבר אמרו חכמינו הקדושים (סוטה ג'): כל העושה מצוה אחת בעולם

הזה היא מקדמתו, והולכת לפניו לעולם הבא, וזה סוכב והולך על כל מצוה ומצוה שאדם זוכה לקיים, כי (גדרים ל"ט): הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות, כי על-ידי כל מצוה ומצוה ממצוות עשה מתקשרים רמ"ח איבריו הגשמיים ורמ"ח עולמות עליונים, ועל-ידי שמירה על כל מצוה ממצוות לא תעשה מתקשרים ומתיחדים שס"ה גידיו הגשמיים ושס"ה עולמות רוחניים, ונמשך עליו אור רב מלמעלה, ולכן ראה, אהובי, אחי היקר, לנצל את זמנך היקר לעשות בו רק מצוות ומעשים טובים, אשר יבוא הזמן, שיהיה לך טוב ונעם וערבות מכל מצוה ומצוה, וכן ראה לשמר את זמנך היקר, ולהתמיד בלמוד התורה הקדושה, אשר אין למעלה מזה, עד שאמרו חכמינו הקדושים (ירושלמי, ראש השנה, פרק ד', הלכה ח'): כיון שקבלתם עליכם על תורה, מעלה אני עליכם כאלו לא חטאתם מימכם, כי מעלת למוד התורה הקדושה עולה עד אין סוף, כי בשעה שאדם לומד, הוא נכלל במחו וכדעתו יתברך, ובפרטיות בשעה שמלמד את תורתו לאחרים, שזה עולה על הכל, כי זה נקרא תורת חסד, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (סנה מ"ט): תורה לשמה, זו תורת

חסד, והמלמד תורה לאחרים, זה נקרא תורה לשמה, וזה מאד מאד חשוב בעיניו יתברך — כשמלמדים תורה לאחרים, אשר זה עולה על הכל.

ולכן, אהובי, אחי היקר! אל תהיה בטלן, וראה רק לשקד בלמוד התורה הקדושה, וכן תלמד עם אחרים את התורה הקדושה, ותקרבם אליו יתברך; ועל-ידי-זה יתכפרו כל עוונותיך; העקר אל תבטל את זמנך היקר, וכן תרגיל את עצמך להתפלל את התפלות בכונה גדולה, ותכון פרוש המלות, והעולה על הכל — תרגיל את עצמך לדבר עמו יתברך, באשר ידבר איש עם רעהו בשפת האם שלך, אשר על-ידי כל זה תזכה לשמירת הזמן, וכשתרגיל את עצמך לשמר את זמנך היקר — הן בתורה, והן בתפלה, והן בקיום המצוות, ולא לבטלו, אז תרגיש ערכות, נעם, זיו וחיות בחייך, אשרי מי שאינו מטעה את עצמו כלל, אשרי לו בזה! ואשרי לו בכא!

תם ונשלם, שבח לאל בורא עולם!

גם בלמוד התורה צריכין בחינת
הסתפקות. פי לפעמים מבלבל את
האדם מה שרוצה ללמוד יותר מדי,
פי רואה שיש הרבה ללמוד, ורוצה
ללמוד כל התורה על רגל אחת,
ומחמת זה מתבלבל מאד. ולפעמים
מתבטל על-ידי-זה, ואינו לומד
כלל. על-כן צריך שגם בתורה יהיה
לו בחינת הסתפקות, פי לא עליך
המלאכה לגמור וכו', כמו שאמרו
חכמינו, זכרונם לברכה.

(לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נד)